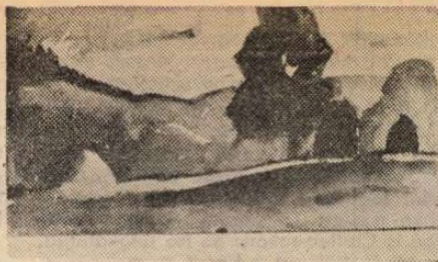

Veress Pál hegyei a tengerparton

VERESS PÁL Erdélyi táj

Tizedszer állított ki az idei nyáron a Fekete-tenger partján, a mamaiai Condor szállóban Veress Pál kolozsvári festőművész. Illetve „Veresspál”, ahogy akvarelljeit jegyzi, mivel más képzőművész is tevékenykedik ezen a néven, hát lehessen megkülönböztetni őket. Pedig enélkül is meg lehetne, műveinek sajátos színei, hangulatuk alapján. Veress Pál hegyek, erdők, folyók festője, ha tájat ábrázol. Ezeket a munkákat vitte el a tengerpartra, hegyeket varázsolt a tengersík dobrozdjai vidékre.

— A tájak „ellenkezése” ösztönzött arra, hogy éppen Mamaian állíts ki?

— Gyermekkori emlémeim is oda vonatkoztak. Magam Sepsiszentgyörgyön születtem, de 1936-ban, alig hétéves koromban Konstancára kerültem. Nagynénem postatisztviselő volt a tengerparti nagyvárosban, szüleihez küldtek, hogy tökéletesítsem román nyelvtudásomat és szívjak egy kis sós levegőt. Így aztán az én gyermeki emlémeim között ott voltak az igazi hajók, a kikötői világ. Mikor ha-

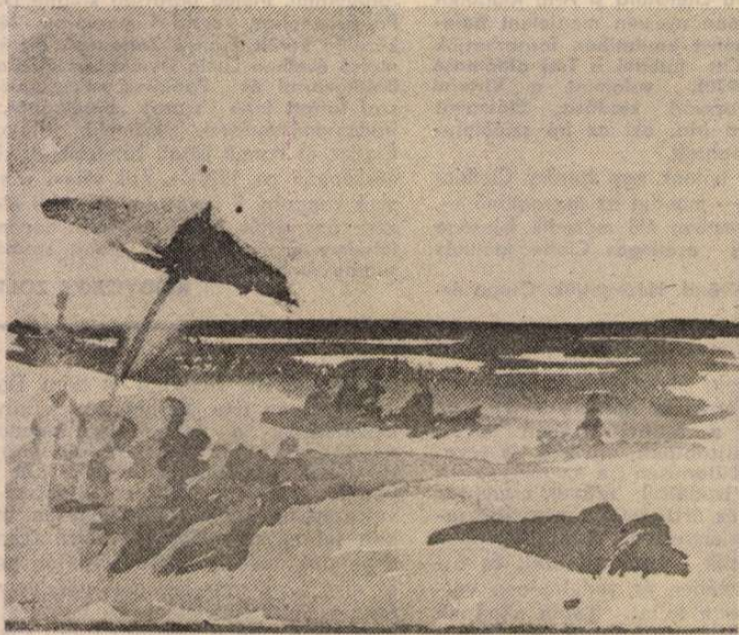
zakerültem Sepsiszentgyörgyre, gyermek-társaim csodálkoztak is az elbeszéléseimben, világotjártnak számítottam közöttük.

— Mamaia akkor még eléggé pusztított tengerpart, egy kicsi falu volt...

— Most meg a nyaraló hazaiak és kicsit a nagyvilág találkozó helye. Nem mindegy, hogy ez a véletlenül összevevődő, de jelentős közönség mit ismer meg a mai romániai képzőművészetből. Mikor 1975-ben művészeti táborban voltam Medgidia, nyilván elmentem a tengerpartra is, és tapasztalhattam, hogy milyen sok giccselt kínálgattak ott a hazai és külföldi nyaralóknak képzőművészet címén. Ezen valamiképpen változtatni kell, gondoltam.

— Kibújt belőle a tanár...

— Melyik festő vagy szobrász ne lenne „művészetpedagógus” is, ha alkalma nyílik rá? Vagy ha kerít alkalmat arra, hogy műveivel hathasson a közönségre. A Condor szálló igazgatósága felpártolta az ötletemet. Először talán csak arra gondoltam, hogy az eléggé csupasz szállodai előcsarnok falait „feldíszítik” egy kicsit,

Tengerparton

VERESS PÁL

aztán tapasztalhatták — mondják —, hogy egy ilyen kiállítás más szállókból, az egész telepről vonzhat hozzájuk látogatókat. Vagyis ismertebbé teszi őket.

— Egyéni kezdeményezésed volt az első kiállítás?

— Az még igen. Majd később a művészeti irányítás központi szervei meg a megyei művészeti hatóságok is kezükbe vették az ügyet, most már szervezik, beosztják a kiállításokat.

— A sajtó miként fogadta a tengerparti kiállításaidat?

— Majdnem minden esztendőben eljut hozzám valamilyen sajtóvisszhang. Az első kiállításomra, 1975-ben a *Scinteia* is felfigyelt. A helyi, alkalmi lapban, a *Litoral*-ban Stan Vlad mutatta be a képeimet. Magyarul elsőnek Barabás István írt a tárlatomról, ugyancsak 1975-ben, az *Előrében*, őt a képeimen látható hegyek és a tengerparti táj „találkozása” kapta volt meg. A Képzőművészeti Szövetség kolozsvári fiókja egy kis katalógusba össze is gyűjtötte a sajtóvéleményeket.

— A nézőid ezt az összeállítást vehetik a kezükbe és az ebben közölt román, magyar, német, olasz, francia és angol nyelvű ismertetőből tudhatják meg rólad, hogy 1929-ben születél, a bukaresti és kolozsvári képzőművészeti főiskola növendéke voltál, első nyilvános szereplésed 1953-ban volt, a Világifjúsági Találkozó bukaresti nemzetközi képzőművészeti kiállításán, s hogy 1962 óta harminchárom egyéni kiállítást rendeztél, meg hát rendszeresen részt veszel a Kolozs megyei és egyes országos tárlatokon.

— Ez a kicsi füzet „beszél helyettem”, mivel én mégsem maradhatok ott a kiállítás egész ideje alatt.

— De azért festeni is szoktál ott. Újabb képeid bizonyítják.

— Melyik festő hagyna ki egy ilyen kitűnő alkalmat?

— Műveid hazai és külföldi állami és magángyűjteményekben található. Számon tartod-e, hogy „térben” meddig jutott el művészi híred, éppen tengerparti kiállításaid révén?

— Vittek el a képeim közül Svédországba, Itáliába, de Zairba is.

A tengerpart alkalmi lapjában, 1984-ben Costin Constandache azt írta, hogy naponta nagyon sokan állnak meg a Condor szálló előcsarnokában Veress Pál képei előtt. A kolozsvári *Steaua* egyik krónikájában pedig Viorica Guy Marica rangos művészetkritikus azt hangsúlyozta, hogy a tengerparti világ, az ottani friss élmények új színekkel gazdagították Veress Pál — bocsánat: „Veresspál” — akvarelljeit, amelyeken izzó költészetté válik a forró dobrozdjai homok, Mamaia, a Halászház háza...

BEKE GYÖRGY

Széles Anna, a színésznő

Valaha a szubjektum, az Én kifejezésének szinte kizárólagos eszköze a líra volt. Aztán az alkotói személyiség (énképek és pszeudoénképek alakjától) lassan belopta magát az egyéb irodalmi műfajokba, sőt más művészetekbe is. Úgy látszik, a színház sem kivétel. Fentiek annak a sétatéri színpadon látott előadásnak kapcsán jutottak eszembe, melyben **Széles Anna** vall önmagáról, a színésznői mesterségről, a színházról, az életről.

A film és a televízió jóvoltából Széles Anna a hazai magyar színjátszás legismertebb színésznője. Mondjuk ki: **egyetlen sztárja**. Akit az is ismer, aki soha nem látta játszani, az is tudni vél róla valamit, aki nem másod-, nem is harmad-, hanem sokadkézből kap róla információt. Színháza előadást és kasziszakért alapozhat erre a népszerűsége — és alapoz is (!) —, közönsége pedig a mindig benne élő Széles Anna-képet (szakszóval: imagót) várja el tőle. Csak hogy ez a kép nem biztos, hogy reális. Mert a sztártól — ez már egy ilyen dolog — nem azt várja el a közönség, hogy tehetségesen alakítsa, hanem azt, hogy hódító, mosolygó, szőke, és szereptől függetlenül önmaga legyen. De Széles Annának már rég szűk ez a skatulya. Már régóta szeretne nem sztár, hanem színésznő lenni — a színpadon. Am a színház és a rendezők is, a kényelem okán, inkább a sztárban, inkább az egykori bájos naiva szerepkörében gondolkodnak, és Széles Anna — a fegyvermezt színész — eljátssza sokadszor a szende fruskát. Pedig tudva tudja, hogy neki már nem ezt kell (ene) játszania...

Aztán egy hosszabb kényszerű szünet alatt véglegesen megelégedett benne a más csinálni gondolata, s hogy a színház erre még mindig nem adott alkalmat, hát maga kezdett hozzá. Így készült el — sok-sok viszontagság után — az az előadást, melyet **A színésznő** címmel mutatott be a sétatéri színpadon. A végleges forma rendezője

Szabó Ágnes m. v., koreográfusa Pintér Jenő m. v. Közreműködik Ille Ferenc, Nagy Dezső és Sata Árpád. Díszlet: Valovits László. Jelmez: Sz. Wittlinger Margit.

Látatlanban esküdni mertem volna, hogy ebben a műsorban Széles Anna bizonyítani akar. Igen, bizonyítani, mégpedig Széles Anna, a színésznő. Hogy tehetsége, színiskálája, kifejező ereje sokkal több annál, mint amit kérnek tőle, hogy érzi-tudja, eljött a váltás ideje, hogy az új szerepkörre nemcsak szüksége lenne, de igenis képes lenne rá. Tiszteletre méltó vállalkozás. Lássuk, hogyan valósult meg.

Látáslag egyszerű a módszere: olyan darabokból válogatott részleteket, melyek főszereplői — színésznők. Ráadásul többnyire gondokkal, kudarcokkal, szakmai és emberi problémákkal küzdő színésznők. A szerzők sora Csehovtól Oproiuig, Shaw-tól Tennessee Williamsig húzódik. A válogatást illetően csak annyit rónánk fel, hogy egy ki-

csít túl sötétre sikeredett a kép; talán túlságosan egysíkú lett a sok vergődő, szenvedő, lelki bajoktól gyötört színésznő képe. Azért a színházi-színészi élet és munka ennél többarcú. És még valamit nem éreztünk elég pregnánsan kifejeződni a műsorban: Széles Anna közismerten kitűnő humorát. Talán a sok tánc és ének helyett itt-ott szívesebben láttunk-hallottunk volna ebből izelítőt. Mert a darabrészek között volt még sok és sokféle dal, zeneszám: élőben és play-back-ről; sok szellemes és néhány kevésbé sikerült koreográfia. Óriási munka van ebben az előadásban, és mégis nehéz véleményt mondani róla, hiszen az esetlegesen egymás után vágott darabrészek töredezettségükben nem adják azt az élményt, amit egy darab, egy szerep dramaturgiai íve nyújthatna. (A válogatás, az összeállítás e szempontból igényelte volna a dramaturg beavatkozását.)

Egy tény: Széles Anna bebizonyította, hogy színésznő. Kár, nagy kár egy — most már nem is hozzá illő — szerepkörbe kényszeríteni, mert ennél sokkal többre képes. Ha tudtuk is ezt (bár volt, aki nem), most itt áll előtűnk, és ahogy felvillant egy-egy moz-

zanatot a kiválasztott szerepekből, abból nyilvánvaló: sokkal súlyosabb drámai szerepekre is telik tőle, mint ahogy azt megszoktuk. Különösen az Alexandra del Lagó-részletben volt átütő erejű. Az érett, sztár mivoltától megcsömörült, kitűnő színésznőt — érett, sztár mivoltától megcsömörült, kitűnő színésznőként játszotta el. Egyedül a Sirály-jelenetet éreztem egy kicsit erőltetettnek, azt talán el is lehetett volna hagyni. Természetes dolog, hogy Széles Anna most egyszerre mindent el akar mondani, és mindenben bizonyítani akar. És az is természetes, hogy nem egyformán jó mindenben. (Melyik színész az?) Érthető, hogy húsz évnyi színészi pályafutás után a színésznő kicsit mindenhez odakap: szeretne felmutatni végre **igazi szerepeket**. Ezért kerül be fölösleges részlet is, ezért van, hogy sokat (nekem túl sokat) énekel és táncol ebben az előadásban. Vagy csak a film-és tévés szakma showman-jeitől megtanulta, hogy az előadás látvány is, és ezt alkalmazza? Nem tudom. Az biztos, néha egészen jól jön ez a tudás. De a lényeg mégsem ez. S azt hiszem, a tánc, az ének sem Széles Anna igazi műfaja. De igazi műfaja lenne a dráma. A **színjátszás**. Az volna igazi nyeresége a színháznak s a közönségnek is, ha sztárját színésznőként hasznosítaná. Erdemes volna megpróbálni.

Addig nézzük **A színésznőt**. Melyben az említett társak példás kollégialitással segítkeznek, adják a lapot Széles Annának. A díszlet szép, ötletes, funkcionális. A rendezés diszkrét (Szabó Ágnes menet közben vette át az előadást). A koreográfus Pintér Jenő szép munkát végzett. A ruhák többnyire elbűvölőek. A zene — sajnos, gépi. Vitatható előadás? Lehet. Van aki nem maradéktalanul tetszik, van aki nem fenntartásokkal. De nem hagy közömbösen. És fentebb jelzett jelenségekkel szemben figyelem- és gondolatébresztő is. Remélhetőleg azok számára is, akik illetékesek.

Mert szeretnék majd arról a Széles Anna-előadóról is írni, melyet komoly drámai szerepei **mellett** készít el...

Széles Anna és Ille Ferenc A színésznőben

HORVÁTH SZ. ISTVÁN